

POSTANOWIENIE

Dnia 30 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk

w sprawie **H. R.**

wobec którego umorzono postępowanie o czyn z art. 35 ust. 1a ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 30 lipca 2024 r.

z urzędu

kwestii dopuszczalności kasacji obrońcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 13 grudnia 2023 r., sygn. akt IV Kz 1381/23

zmieniającego częściowo postanowienie Sądu Rejonowego w Suchoj Beskidzkiej

z dnia 16 października 2023 r., sygn. akt II K 212/23

p o s t a n o w i ł:

- 1. pozostawić kasację bez rozpoznania;**
- 2. kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego obciążyć Skarb Państwa;**
- 3. nie uwzględnić wniosku obrońcy – adw. M. W. o zasądzenie od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu podejrzanemu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Suchoj Beskidzkiej postanowieniem z dnia 16 października 2023 r., sygn. akt II K 212/23:

1. na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 31 § 1 k.k. umorzył postępowanie karne przeciwko H. R. o to, że *„w okresie od bliżej nieokreślonego dnia i miesiąca 2018 roku do dnia 27 marca 2023 roku w S., na terenie gospodarstwa położonego na posesji przy ul. [...] znęcał się nad zwierzętami hodowanymi, poprzez utrzymywanie zwierząt w niewłaściwych warunkach bytowania, utrzymywanie ich w stanie rażącego zaniedbania i niechlujstwa, wystawienie na działanie warunków atmosferycznych, które zagrażały życiu i zdrowiu, utrzymywanie bez stałego dostępu do pokarmu i wody oraz uderzanie metalowym palikiem”*, tj. o czyn z art. 35 ust. 1a ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku o ochronie zwierząt;
2. na podstawie art. 93a § 2 k.k. i art. 99 § 1 k.k. w zw. z art. 39 pkt 2 k.k. orzekł wobec H. R. *„środek zabezpieczający”* w postaci zakazu prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie hodowli zwierząt;
3. na podstawie art. 7 ust. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku o ochronie zwierząt, zwrócił S. M. zwierzęta czasowo odebrane na podstawie decyzji Burmistrza Miasta Sucha Beskidzka z dnia 24 marca 2023 r.;
4. przyznał od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy wynagrodzenie tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej podejrzanemu z urzędu;
5. kosztami sądowymi obciążył Skarb Państwa.

Sąd Okręgowy w Krakowie – po rozpoznaniu zażaleń obrońcy i podejrzanego – postanowieniem z dnia 13 grudnia 2023 r., sygn. akt IV Kz 1381/23:

1. zmienił ww. postanowienie Sądu Rejonowego w Suchej Beskidzkiej w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 1 w ten sposób, że uzupełnił opis przypisanego podejrzanemu czynu o stwierdzenie, że *„czynu tego dopuścił się mając zniesioną zdolność do rozpoznania jego znaczenia i pokierowania swoim postępowaniem”*;
2. w pozostałym zakresie zaskarżone postanowienie utrzymał w mocy;
3. rozstrzygnął w przedmiocie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu podejrzanemu w postępowaniu odwoławczym;
4. stwierdził, że wszystkie wydatki związane z postępowaniem odwoławczym w niniejszej sprawie ponosi Skarb Państwa.

Kasację od ww. postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie wniósł obrońca, zaskarżając to orzeczenie w całości. Obrońca zarzucił:

1. rażącą obrazę art. 35 ust. 3b i 4b ustawy o ochronie zwierząt w związku z art. 116 k.k. poprzez ich niezastosowanie przy orzekaniu środka zabezpieczającego w postaci zakazu prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie hodowli zwierząt na podstawie art. 93a § 2 k.k. i art. 99 § 1 k.k. w zw. z art. 39 pkt 2 k.k., co skutkowało niezastosowaniem pozakodeksowych przepisów karnych wynikających z ustawy o ochronie zwierząt przy orzeczeniu środka zabezpieczającego;
2. rażącą obrazę art. 433 k.p.k., polegającą na nierozpoznaniu przez sąd II instancji zarzutu skarżącego, dotyczącego kwestionowania przez niego prowadzenia działalności gospodarczej, co skutkowało orzeczeniem środka zabezpieczającego w postaci zakazu prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie hodowli zwierząt, w sytuacji gdy skarżący nie prowadzi działalności gospodarczej, co ma znaczenie dla wyboru środka zabezpieczającego określonego w art. 35 ust. 3a ustawy o ochronie zwierząt.

Wskazując na powyższe zarzuty, obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Krakowie do ponownego rozpoznania.

Prokurator w pisemnej odpowiedzi na zaprezentowane przez obrońcę stanowisko, wniósł o oddalenie kasacji jako oczywiście bezzasadnej.

Obrońca w piśmie z dnia 11 kwietnia 2024 r. wskazał, że w zarzucie nr 1 kasacji omyłkowo podniósł obrazę art. 35 ust. 3b i 4b ustawy o ochronie zwierząt, podczas gdy przedmiotem tego zarzutu powinno być rażące naruszenie art. 35 ust. 3a ustawy o ochronie zwierząt.

W piśmie z dnia 29 lutego 2024 r. podejrzany H. R. przedstawił argumenty wpierające kasację, zaś w piśmie z dnia 27 kwietnia 2024 r. zawarł replikę na odpowiedź prokuratora.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja obrońcy jest niedopuszczalna z mocy ustawy i dlatego należało pozostawić ją bez rozpoznania.

Przepis art. 519 k.p.k. określa rodzaje orzeczeń, które mogą być zaskarżone kasacją pochodzącą od strony postępowania. Do kategorii tych orzeczeń należy prawomocny i kończący postępowanie wyrok sądu odwoławczego oraz prawomocne postanowienie sądu odwoławczego o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego określonego w art. 93a k.k. Nie ulega wątpliwości, że wymienione orzeczenia wyczerpują zbiór decyzji procesowych, od których – w aktualnym stanie prawnym – stronie przysługuje nadzwyczajny środek zaskarżenia w postaci kasacji. Określony w art. 519 k.p.k. zakres przedmiotowy kasacji – na zasadzie wyjątku – modyfikuje jedynie art. 521 k.p.k., który pozwala tzw. podmiotom specjalnym (wymienionym w tym przepisie) na zaskarżenie każdego prawomocnego orzeczenia (wyroku albo postanowienia) kończącego postępowanie.

W przedmiotowej sprawie kasacja obrońcy wniesiona została od prawomocnego postanowienia sądu odwoławczego, którym – co do zasady – utrzymano w mocy postanowienie sądu *a quo* wydane w przedmiocie umorzenia postępowania przeciwko H. R. (z uwagi na wystąpienie przesłanek z art. 31 § 1 k.k.) i zastosowania wobec niego – na podstawie art. 93a § 2 k.k. i art. 99 § 1 k.k. w zw. z art. 39 pkt 2 k.k. – zakazu prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie hodowli zwierząt.

Badając dopuszczalność wniesionej kasacji w aspekcie art. 519 k.p.k., należało ocenić czy zaskarżone nią orzeczenie należy do kategorii decyzji procesowych wymienionych w tym przepisie, a więc – w realiach niniejszej sprawy – czy odpowiada ono złożonemu pojęciu „*postanowienia sądu odwoławczego o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego określonego w art. 93a k.k.*”.

Nie może ulegać wątpliwości, że skarżone kasacją orzeczenie jest postanowieniem wydanym w przedmiocie umorzenia postępowania ze względu na niepoczytalność sprawcy (art. 31 § 1 k.k.), a zatem w tym zakresie odpowiada ono treści art. 519 k.p.k. Na marginesie wypada wspomnieć, że w rozumieniu art. 519 k.p.k. prawomocnym postanowieniem sądu odwoławczego o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego określonego w art. 93a k.k., od którego przysługuje kasacja, jest także postanowienie sądu odwoławczego

o utrzymaniu w mocy postanowienia sądu pierwszej instancji wydanego w przedmiocie umorzenia postępowania i zastosowania środka zabezpieczającego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2017 r., III KK 384/17, OSNKW 2018, nr 1, poz. 6.).

W dalszej kolejności relewantną jest zatem ocena, czy nakaz i zakazy z art. 39 pkt 2–3 k.k. mieszczą się w pojęciu „*środka zabezpieczającego określonego w art. 93a Kodeksu karnego*”, którym to zwrotem posłużono się we wspomnianym art. 519 k.p.k. Choć w tym przepisie ustawodawca w sposób ogólny odwołał się do art. 93a k.k., to jednak w ocenie Sądu Najwyższego, enumeratywny katalog środków zabezpieczających określa wyłącznie art. 93a § 1 k.k., który stanowi, że: „*Środkami zabezpieczającymi są: 1) elektroniczna kontrola miejsca pobytu; 2) terapia; 3) terapia uzależnień; 4) pobyt w zakładzie psychiatrycznym*”. Taki też katalog środków zabezpieczających – rozważany w kontekście art. 519 k.p.k. – uznawany jest wśród komentatorów (zob. m.in. J. Skorupka [red.], Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Wyd. 6, Warszawa 2023, Legalis, art. 519; A. Sakowicz [red.], Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Wyd. 10, Warszawa 2023, Legalis, art. 519; D. Drajewicz (red.), Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz. Art. 425-682, Warszawa 2020, Legalis, art. 519). Stwierdzić więc należy, że – poza prawomocnym i kończącym postępowanie wyrokiem sądu *ad quem* – kasacja strony dopuszczalna jest tylko od postanowienia sądu odwoławczego, w którym rozstrzygnięto o uwzględnieniu wniosku prokuratora o umorzeniu postępowania i zastosowaniu środka zabezpieczającego ze zbioru przedstawionego w art. 93a § 1 k.k. Natomiast instrumenty, do których ustawodawca odwołał się w art. 93a § 2 k.k. (a zatem nakaz i zakazy skatalogowane jako środki karne w art. 39 pkt 2-3 k.k.), nie są środkami zabezpieczającymi *sensu stricto*. Na tej podstawie prawnej – w powiązaniu z art. 99 § 1 k.k. – orzekane są one jako środki karne „*tytułem środka zabezpieczającego*” i przez to przyjmują charakter i funkcję administracyjnego środka zabezpieczającego, który *de facto* może być stosowany jedynie wobec sprawcy, który popełnił czyn zabroniony w stanie niepoczytalności określonej w art. 31 § 1 k.k. Trzeba tu szczególnie podkreślić, że właściwie to przepis art. 99 § 1 k.k., będący doprecyzowaniem art. 93a § 2 k.k., nadaje środkom karnym z art. 39 pkt 2-3 k.k. funkcję środka zabezpieczającego w sprawach o czyny popełnione przez

sprawców niepoczytalnych. Stąd też w tym przypadku dochodzi *de facto* do zastosowania środka określonego w art. 99 § 1 k.k., nie zaś – jak wymaga tego art. 519 k.p.k. – środka zabezpieczającego określonego w art. 93a k.k. (por. J. Matras [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. III, red. K. Dudka, Warszawa 2023, LEX, art. 519).

Nadmienić przy tym wypada, że zabieg odrębnego uregulowania nakazu i zakazów treściowo odpowiadających środkom karnym w rozdziale X Kodeksu karnego, podyktowany był niedopuszczalnością orzekania środków karnych w stosunku do sprawców niepoczytalnych. Natomiast wobec pozostałych sprawców sąd może lub ma obowiązek stosować instrumenty określone w art. 39 pkt 2-3 k.k. na podstawie ogólnej, zgodnie z przepisami rozdziału V Kodeksu karnego (por. K. Lipiński [w:] Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, red. J. Giezek, Warszawa 2021, LEX, art. 99).

Powyższe przekonuje zatem, że art. 93a § 2 k.k. (w powiązaniu z art. 99 § 1 k.k.) dostarcza wyłącznie podstawę prawną stosowania środków karnych określonych w art. 39 pkt 2-3 k.k. wobec sprawców niepoczytalnych i zmienia charakter tych środków, natomiast nie konstytuuje ich jako środków zabezpieczających w ścisłym znaczeniu, albowiem istota mechanizmu rzeczonych zakazów i nakazu zostaje zachowana. Znajduje to swój wyraz choćby w treści art. 354a § 1 k.p.k., który wyraźnie odróżnia środki zabezpieczające z art. 93a § 1 k.k. od nakazu lub zakazów, o których mowa w art. 39 pkt 2-3 k.k., orzeczonych tytułem środka zabezpieczającego. Systemowo potwierdza to również redakcja Kodeksu karnego wykonawczego, który przy wykonywaniu orzeczonego tytułem środka zabezpieczającego zakazu lub nakazu z art. 39 pkt 2-3 k.k., obliuguje do stosowania odpowiednio art. 180-186 k.k.w., a więc przepisów odnoszących się *stricte* do wykonywania środków karnych (art. 205 k.k.w.). W rozdziale XIII Kodeksu karnego wykonawczego, zatytułowanym: „Środki zabezpieczające”, ustawodawca szczegółowo i odrębnie reguluje wyłącznie wykonanie środków zabezpieczających określonych w art. 93a § 1 k.k., co również potwierdza ich różną i autonomiczną naturę w systemie prawa karnego. Również w Kodeksie karnym osobno uregulowano kwestię czasu, na jaki można orzec zakazy wymienione w art. 39 pkt 2-3 k.k., a także warunek ich późniejszego uchylecia. Tymczasem dla środków

zabezpieczających w ścisłym znaczeniu (a zatem w art. 93a § 1 k.k.), zasadę nieoznaczoności ich stosowania ustawodawca wyraził w art. 93b § 2 k.k. i art. 93d § 1 k.k. Wypada przy tym zaznaczyć, gdyby ustawodawca traktował instrumenty wskazane w art. 93a § 2 k.k. jako środki zabezpieczające w ścisłym znaczeniu, to sama potrzeba wyłączenia nakazu z art. 39 pkt 2e k.k. (tj. nakazu okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym) spod zasady bezterminowego stosowania, zostałaby zrealizowana poprzez użycie prostszej formuły, wprost wskazującej, że do nakazu przewidzianego w art. 39 pkt 2e k.k. przepisy art. 93b § 2 i art. 93d § 1 k.k. nie mają zastosowania.

Suma powyższych uwag przemawia za konkluzją, że nakaz i zakazy z art. 39 pkt 2–3 k.k. nie mieszczą się w pojęciu „*środka zabezpieczającego określonego w art. 93a Kodeksu karnego*”, którym ustawodawca posłużył się w przepisie art. 519 k.p.k. Odmienne ustalenie zakresu przedmiotowego tego przepisu doprowadziłoby do niekonsekwencji i niezasadnego uprzywilejowania sytuacji prawnej sprawców niepoczytalnych (art. 31 § 1 k.k.) poprzez rozszerzenie dopuszczalności wnoszenia kasacji od rozstrzygnięć, które treściowo odpowiadają środkom karnym, podczas gdy obowiązujące przepisy nie zezwalają stronie na zaskarżenie kasacją orzeczenia dotyczącego środka karnego, orzeczonego w myśl przepisów z rozdziału V Kodeksu karnego wobec sprawców niespełniających przesłanek z art. 31 § 1 k.k. (podobnie J. Matras [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. III, red. K. Dudka, Warszawa 2023, LEX, art. 519). Końcowo zasadna jest też uwaga, że skoro katalog środków zabezpieczających został przez ustawodawcę jednoznacznie ustalony w art. 93a § 1 k.k., to w przepisie art. 519 k.p.k. nie zachodziła już potrzeba dokładnego określenia jednostki redakcyjnej art. 93a k.k. (poprzez wskazanie § 1), zwłaszcza jeśli dopuszczalność kasacji dotyczy wszystkich tych środków. Dokonanie takiego uszczegółowienia prowadziłoby do nieuprawnionej sugestii, że nakaz i zakazy, do których odwołuje się art. 93a § 2 k.k., są środkami zabezpieczającymi *sensu stricto*, wbrew jasnej klasyfikacji ustawodawcy, która określona została w § 1 tego artykułu.

Reasumując, jeżeli postanowienie sądu odwoławczego o umorzeniu postępowanie nie zawierało jednocześnie rozstrzygnięcia o zastosowaniu środka zabezpieczającego z katalogu określonego w art. 93a § 1 k.k. – a więc nie spełniało

warunku przewidzianego w art. 519 k.p.k. – to kasację strony od tego postanowienia uznać należy za niedopuszczalną z mocy ustawy.

Jeśli zatem kasacja obrońcy jest niedopuszczalna z mocy ustawy, to prezes sądu (przewodniczący wydziału), do którego ją wniesiono, powinien odmówić jej przyjęcia na podstawie art. 530 § 2 k.p.k. Środek ten został jednak przyjęty, toteż – stosownie do art. 531 § 1 k.p.k. – Sąd Najwyższy był zobowiązany do pozostawienia przedmiotowej kasacji bez rozpoznania.

Obciążenie Skarbu Państwa kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego znajduje oparcie w art. 637a w zw. z art. 632 pkt 2 k.p.k.

W konsekwencji zapadłego rozstrzygnięcia, na uwzględnienie nie zasługiwał wniosek obrońcy o zasądzenie wynagrodzenia z tytułu sporządzenia i wniesienia kasacji. Za zasadny należy przyjąć utrwalony w orzecznictwie Sądu Najwyższego pogląd, że sporządzenie i wniesienie niedopuszczalnego nadzwyczajnego środka zaskarżenia przez obrońcę z urzędu, nie daje podstawy do przyznania wynagrodzenia za taką czynność, albowiem Skarb Państwa nie może ponosić finansowych skutków podejmowania przez podmiot fachowy czynności prawnie niedopuszczalnych (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 17 lutego 2005 r., IV KK 418/04, OSNwSK 2005/1/387; 24 kwietnia 2007 r., IV KK 98/07, Prok. I Pr. 2007, z.10, poz. 20). Wypada przy tym odnotować, że obrońca w przedmiotowej kasacji nie dostrzegł bynajmniej wyżej omówionej kwestii i nie zainicjował jakichkolwiek rozważań w tym zakresie, a tym samym nie podjął wysiłku, aby przedstawić argumentację przemawiającą za dopuszczalnością wniesionego środka.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu.

[SOP]

[ms]

